

قانون شکنی گانگستری در آسمان

اقدام خصمانه امریکا علیه پرواز مسافربری ماهان تبعات حقوقی زیادی دارد

تعرض ایالات متحده به هواپیمای مسافربری کشورمان نقض آشکار و صریح انبوهی از قوانین حمل و نقل هوایی است. مقررات کنوانسیون ۱۹۴۴ شیکاگو و ضوابط مختلف آن پیرامون امنیت پرواز، نقض مقررات استانداردهای توصیه‌ای هوایی معروف به سارپ (SARP) سازمان ایکائو (Standards and Recommended Practices) و همچنین مقررات برنامۀ جهانی امنیت هواپیمایی معروف به گاسپ (GASP) Global Aviation Safety Plan از سوی امریکا نادیده گرفته شدند.

■ ■ ■

مذاحمتهای صورت گرفته توسط جنگنده امریکایی برای پرواز ۱۱۵۲ هواپیمایی ماهان منجر به وحشت و زخمی شدن مسافران این پرواز شد. اقدامی که موجب مسئولیت بین‌المللی دولت امریکا بوده و قابلیت تعقیب حقوقی را از جمله در شورای ایکائو و دادگاه دادگستری بین‌المللی به دنبال خواهد داشت.

پس از تأسیس کنفرانس شیکاگو در دسامبر ۱۹۴۴ میلادی، سازمان بین‌المللی هواپیمایی (ایکائو) با تأیید

(استراتژیک) ایکائو بر شمرده شده است.

مقررات سارپ یا هنجارها و رویه‌های توصیه‌ای هم مجموعه استانداردها و قواعدی است که از سوی سازمان بین‌المللی هواپیمایی (ایکائو) تهیه و تدوین می‌شود. این مقررات به مباحثی چون امنیت، مجوز کارکنان، بهره‌برداری از هواپیماها، فرودگاه‌ها، خدمات تردد هوایی، تحقیقات پیرامون سوانح و محیط زیست می‌پردازد. فقدان قواعد سارپ، سیستم هوانوردی را آشفته و بسیار خطرناک خواهد کرد. «امنیت و ایمنی پرواز» یکی از اهداف راهبردی و اساسی ایکائو است که همواره مدنظر بوده و از دولت‌های عضو درخواست شده تا در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی تدابیر ویژه‌ای به کار بندند تا امنیت پروازها تأمین شود.

در این راستا ایکائو در قالب تهیه و تدوین برنامه‌های متعددی چون برنامه جهانی امنیت هواپیمایی [GASP Global Aviation Safety Plan] و نظایر آن از دولت‌های عضو موکداً درخواست نموده تا ضمن وضع مقررات ملی خاص درباره ایمنی پرواز، همواره بر اجرای آنها نیز نظارت دقیق اعمال نمایند.

حال آنکه اقدام متجاوزانه امریکا در حریم هوایی

سوریه نسبت به مخاطره افکندن امنیت پرواز هوایی تهران - بیروت بیانگر اهمال و بی‌توجهی آشکار این کشور در این زمینه بوده که نیازمند مواجهه جدی ایکائو با این مقوله است.

کنوانسیون جلوگیری از اعمال غیرقانونی علیه امنیت هواپیمایی هم در سال ۱۹۷۱ میلادی موسوم به کنوانسیون مونترال در این شهر کانادایی منعقد شد. ایران نیز در سال ۱۳۵۲ شمسی (۱۹۷۳ میلادی) بدان ملحق شده است. هدف از تصویب این کنوانسیون در مقدمه آن به خوبی منعکس شده است که بیان می‌دارد: «اعمال غیرقانونی علیه امنیت هواپیمایی کشوری، امنیت افراد و اموال را به مخاطره انداخته و بهره‌برداری سروسه‌های هوایی را شدیداً مختل و اعتماد مردم جهان را نسبت به امنیت هواپیمایی کشوری متزلزل می‌سازد.»

بند نخست از ماده یک این کنوانسیون بیان می‌دارد: «هر کس بر خلاف قانون و عاصداً مرتکب اعمال زیر گردد مجرم شناخته می‌شود: الف- علیه سر نشین هواپیمای در حال پرواز به عمل عنف آمیزی مبادرت کند که طبیعت آن عمل امنیت هواپیما را به مخاطره

نادیده گرفتن اصل آزادی و امنیت پرواز هواپیماهای غیرنظامی مطرح در کنوانسیون شیکاگو ۱۹۴۴ میلادی، نقض مقررات و توصیه‌های مختلف ایکائو راجع به امنیت پرواز، نقض حق آزادی تردد و رفت و آمد شهروندان مندرج در اسناد بنیادین حقوق بشری و همچنین اعتراف صریح امریکا در این زمینه جای تردیدی برای انتساب مسئولیت این عمل متخلفانه برای ایالات متحده امریکا باقی نگذاشته است

افکند.»

اعتراف صریح «بیل اوربان» سخنگوی ستاد فرماندهی مرکزی ایالات متحده امریکا در غرب آسیا (سنکام) در فردای روز حادثه به مزاحمت برای پرواز ماهان اعتراف صریح به ارتکاب جرم بوده و این اقدام مجرمانه مشمول کنوانسیون مونترال ۱۹۷۱ قرار می‌گیرد.

فارغ از موارد حقوقی مربوط به امنیت پروازها که از سوی ایالات متحده امریکا نقض شده، در ابعادی وسیع‌تر در حقوق بین‌الملل، می‌توان ارباب افراد و ممانعت و مزاحمت در آزادی رفت و آمد آنان را نقض صریح حقوق بشر دانست.

حق آزادی تردد افراد در اسناد مختلف حقوق بشر از جمله اعلامیه جهانی حقوق بشر ۱۹۴۸ میلادی (بند ۱۳)، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی ۱۹۶۶ میلادی (بند ۲ ماده ۱۲)، کنوانسیون امریکایی حقوق بشر (ماده ۲۲)، پروتکل (۴) کنوانسیون اروپایی حقوق بشر (ماده ۲) و... انعکاس یافته است که حاکی از اهمیت این حق بنیادین بشری است. هیچ فرد یا دولتی هم حق ندارد با انجام اقداماتی، محدودیتی بدون دلیل برای حق آزادی تردد افراد ایجاد کند.

در همین زمینه خبرگزاری ایرنا هم به ماده یکم طرح پیش‌نویس مسئولیت کشورها در برابر اعمال متخلفانه بین‌المللی ۲۰۰۱ میلادی اشاره کرده که «هر عمل متخلفانه بین‌المللی یک کشور، مسئولیت بین‌المللی آن کشور را به دنبال دارد». عناصر این عمل متخلفانه نیز در ماده ۲ این سند بیان شده است: «عمل متخلفانه بین‌المللی یک کشور هنگامی است که رفتاری مشتمل بر فعل یا ترک فعل ارتکاب یابد که اولاً به موجب حقوق بین‌الملل قابل انتساب به آن دولت باشد، ثانیاً نقض تعهد بین‌المللی آن کشور را بنیان نهد.»

نادیده گرفتن اصل آزادی و امنیت پرواز هواپیماهای غیرنظامی مطرح در کنوانسیون شیکاگو ۱۹۴۴ میلادی، نقض مقررات و توصیه‌های مختلف ایکائو راجع به امنیت پرواز، نقض حق آزادی تردد و رفت و آمد شهروندان مندرج در اسناد بنیادین حقوق بشری و همچنین اعتراف صریح امریکا در این زمینه جای تردیدی برای انتساب مسئولیت این عمل متخلفانه برای ایالات متحده امریکا باقی نگذاشته است.

واقع گردیدن این کشور بر حق استفاده از ظرفیت‌های قانونی مقابلۀ با این اقدام، نیازمند برخورد جامعه جهانی با امریکا و اخذ تعهد از این کشور مبنی بر عدم تکرار چنین جرایم مشابهی در آینده است.

دیوان بین‌المللی دادگستری ورود کند

مونترال امکان پیگیری حقوقی موضوع تعرض دو جنگنده امریکایی به هواپیمای مسافربری خطوط پروازی ماهان ایر ایران وجود دارد.

بر اساس بند «د» ماده ۳ کنوانسیون شیکاگو میان هواپیماهای دولتی و هواپیماهای هوانوردی کشوری تفاوت قابل می‌شود و پروازهای بین‌المللی هواپیماهای مسافربری را در قالب هوانوردی کشوری قرار می‌دهد و دولت‌ها را به تأمین سلامت هوانوردی کشوری مکلف می‌کند.

این حقوقدان با اشاره به ماده ۹ کنوانسیون شیکاگو افزود: در ماده ۹ کنوانسیون شیکاگو مناطق ممنوعه تعیین شده است. دولت امریکا مدعی است هواپیمای ایرانی وارد منطقه ممنوعه شده اما بحث اینجاست که آیا دولت امریکا که بدون مجوز و تأیید موازن بین‌المللی در منطقه حضور دارد و آن‌طور که از رسانه‌ها و اعلام دولت سوریه برمی‌آید، برخلاف نظر دولت سوریه در منطقه حضور دارد و واقع امریکا دولت متجاوز محسوب می‌شود، حق ندارد که منطقه ممنوعه اعلام کند.

جغفری تصریح کرد: اقدام امریکا برخلاف موازن کنوانسیون شیکاگو است و منطقه ممنوعه طبق تعریف کنوانسیون در ماده ۹ باید تعریف شده و بدون تبعیض اجرا شود و از دولت سرزمینی مجوز داشته باشد یعنی در چارچوب موافقتنامه حضور نظامی داشته باشد که این مسئله در مورد امریکا و سوریه به عنوان دولت مقیم رعایت نشده است.

ضمن اینکه بند «ه» ماده ۴۴ کنوانسیون نیز همه دولت‌های متعهد را به توسعه سلامتی و ایمنی

یک کارشناس حقوق کیفری بین‌المللی تعرض جنگنده‌های امریکایی به هواپیمای مسافربری ماهان را مغایر با کنوانسیون‌های بین‌المللی ناظر بر مقررات هواپیمایی کشورها نظیر مونترال و شیکاگو دانست و گفت: می‌توان این اقدام را از شورای داوری سازمان بین‌المللی هوانوردی غیرنظامی (ایکائو) و دیوان بین‌المللی دادگستری پیگیری حقوقی کرد.

فریدون جعفری درباره تعرض دو جنگنده امریکایی به هواپیمای مسافربری خطوط پروازی ماهان ایر ایران افزود: بر اساس اطلاعات موجود، اقدام امریکا مغایر اسناد، کنوانسیون‌ها و موازن بین‌المللی ناظر بر مقررات هواپیمایی کشورهاست.

این استاد دانشگاه با اشاره به کنوانسیون شیکاگو ادامه داد: این کنوانسیون در هفتم دسامبر ۱۹۴۴ به تصویب رسید و طبق بند الف این کنوانسیون، کشورهای بین‌المللی را تأمین کنند. تقریباً همه کشورهای دنیا از جمله امریکا، ایران و سوریه عضو این کنوانسیون هستند.

جعفری اظهار داشت: علاوه بر این، کنوانسیون مونترال که در سال ۱۹۷۱ تصویب و در ۲۶ ژانویه ۱۹۷۳ لازم‌الاجرا شده است نیز به این موضوع اشاره دارد. در این کنوانسیون هم سه کشور ایران، امریکا و سوریه عضو هستند.

کنوانسیون مونترال در خصوص جرایمی است که در محدوده پروازهای بین‌المللی قبل از پرواز، حین پرواز و قبل از باز شدن درهای هواپیما اتفاق می‌افتد.

استاد حقوق جزا و جرم‌شناسی خاطر نشان کرد: ماهان را به دمشق بدهد؟ گفت: ما می‌توانیم به عنوان یکی از ذینفعان این حادثه، درخواست تشکیل کمیته بررسی سانحه بدهیم اما این جزء وظایف اولیه سازمان هواپیمایی سوریه است که کمیسیون بررسی سانحه تشکیل دهد و پیگیری کند اما کشور ایران نیز به عنوان کشور درگیر و ناظر به بررسی این کمیته دعوت می‌شود.

جغفری تصریح کرد: در چارچوب کنوانسیون

نظر کارشناس

سوریه کمیته بررسی تشکیل می‌دهد

ایرباس ماهان را بگیرد، مکالمات را دریافت کند، همچنین مکالمات جنگنده‌های نظامی را بگیرد و مکالمه‌های برج مراقبت دمشق را هم دریافت کند. منظره‌ای اضافه کرد: باید ریزش جزئیات و مکالمات استخراج شود تا مشخص شود کدام بخش طبق مقررات عمل نکرده است.

بررسی این حادثه وظیفه سازمان هواپیمایی کشور سوریه است که باید در این باره کمیته بررسی حادثه تشکیل دهد، مکالمات برج مراقبت، خلبان ایرباس ماهان و جنگنده‌ها و همچنین جزئیات اتفاقات را جمع‌آوری و در نهایت موضوع را اعلام کند.

منظری تأکید کرد: اگر این رفتار جنگنده‌های امریکایی از سوی کمیته بررسی سانحه تهدید تشخیص داده شود و در واقع رهگیری تهدید بوده باشد، تخلف است و طبق ماده ۳ مکرر کنوانسیون شیکاگو نباید هیچ تهدیدی برای هواپیمای مسافربری رخ دهد.

وی در پاسخ به این سؤال که آیا کشور ایران باید درخواست تشکیل کمیته بررسی حادثه ایرباس

نماینده اسبق ایران در سازمان جهانی هواپیمایی با بیان اینکه رهگیری تهدید آمیز هواپیمای مسافربری خلاف پیمان شیکاگو است، گفت: طبق قانون، سازمان هواپیمایی سوریه در حادثه ایرباس تهران - بیروت ماهان کمیته بررسی حادثه تشکیل می‌دهد. علیرضا منظری درباره تهدید نظامی ایرباس مسافری تهران - بیروت متعلق به ماهان که از سوی جنگنده‌های امریکایی در آسمان سوریه رخ داد، اظهار داشت: طبق کنوانسیون شیکاگو این یک اصل است که هواپیماهای مسافری در رابطه با سامانه‌های نظامی، امنیت داشته باشند و طبق این کنوانسیون سامانه‌های نظامی نباید حالت تهدید برای هواپیمای مسافربری داشته باشند و مسافران در امنیت کامل باشند.

معاون سابق سازمان هواپیمایی کشور ادامه داد: این حادثه در فضای کشور سوریه رخ داده است. آن اطراف هم پایگاه‌های نظامی غیررسمی وجود دارد، هواپیماهای نظامی با داعی «رهگیری» ارتباطی با هواپیمای مسافری برقرار کرده‌اند که البته هنوز از مکالمات هواپیمای مسافری با جنگنده‌ها و برج مراقبت دمشق اطلاعی نداریم و نمی‌توان دقیق اظهار نظر کرد اما اگر فرض کنیم هواپیمای غیرنظامی فقط «رهگیری» شده است که باید طبق دستورالعمل، عمل کنند ولی اگر حالت رهگیری به صورت تهدید بوده باشد، این قانونی نیست و با رهگیری فرق دارد.

نماینده اسبق ایران در سازمان جهانی هواپیمایی افزود: به هر حال از شواهد این گونه برمی‌آید که جنگنده‌ها حالت تهدید آمیز داشته‌اند و خلبان وضعیت را تهدید آمیز تشخیص داده و طبق دستورالعمل نشست است و از آن وضعیت تهدید آمیز خارج شده است.

از آن منظر که این حادثه در آسمان کشور سوریه رخ داده این کشور می‌تواند جعبه سیاه

دیده‌بان

در این ستون نگاهی به اتفاق‌های خوشایند هفته اخیر در سیستم قضایی کشور داریم. اتفاق‌هایی که بیانگر افق‌های روشن قضایی و دادرسی در کشور است.

مؤسسه‌ای که مدرک

صادر می‌کرد به دام افتاد

با ورود دادستانی مشهد یک شرکت متخلف که به صورت غیرمجاز تحت عنوان «مؤسسه ماهور» اقدام به صدور مدارک و گواهینامه‌های آموزشی در حوزه علوم پزشکی، بهداشت و درمان می‌کرد، پلمب شد. در حال حاضر پرونده کیفری این شرکت در آستانه تشکیل است. این مؤسسه به طور غیرمجاز و صرفاً با ثبت شرکت و به‌رغم نداشتن صلاحیت اقدام به صدور گواهینامه‌های آموزشی در حوزه پزشکی می‌کرد. این در حالی است که دومین جلسه دادگاه رسیدگی به اتهامات متهمان پرونده موسوم به هلدینگ آفتاب در مشهد برگزار شد و از جمله عناوین اتهامی متهمان این پرونده جعل مهرها و مدارک مؤسسات علمی و آموزشی داخلی و خارجی است.

توانمندسازی

خانواده‌های زندانیان در شیراز

دادستان عمومی و انقلاب مرکز استان فارس از پایان فاز اول مجتمع فرهنگی انجمن حمایت زندانیان شیراز خبر داد و گفت: ساخت این مجتمع در راستای کاهش آسیب‌های اجتماعی و با هدف برگزاری کارگاه‌های آموزشی، مشاوره‌ای و فرهنگی برای خانواده‌های زندانیان زیر پوشش در حال انجام است. پروژه احداث فاز اول اسکلت ساختمان مجتمع فرهنگی انجمن حمایت زندانیان شیراز در زمینی به مساحت ۸۵۵ مترمربع و زیربنایی بالغ بر ۱۴۶۰ مترمربع به پایان رسید. دادستان عمومی و انقلاب مرکز فارس و رئیس هیئت مدیره انجمن حمایت زندانیان شیراز با حضور معاون سلامت، اصلاح و تربیت زندان‌های فارس و اعضای هیئت مدیره انجمن از فاز اول پروژه مجتمع فرهنگی انجمن حمایت بازدید کردند. در این بازدید، دادستان عمومی و انقلاب شیراز ضمن قدردانی از پیمانکار و مهندس ناظر پروژه گفت: در راستای کاهش آسیب‌های اجتماعی و با هدف برگزاری کارگاه‌های آموزشی، مشاوره‌ای و فرهنگی برای خانواده‌های زندانیان زیر پوشش انجمن حمایت از حقوق فرهنگی در حال ساخت است و فاز اول در مدت زمان خوبی به پایان رسیده است. حیدر آسیایی افزود: تکمیل فاز دوم نیز باید با همین جدیت دنبال شود تا بتوانیم در مدت زمان کمتری، به خانواده‌های تحت پوشش خدمات ارائه کنیم. با حمایت آخرین در امر توانمندسازی خانواده‌های زندانیان برنامه‌های هفتمدی در دستور کار انجمن حمایت زندانیان شیراز قرار دارد.

۲۷ درصد پرونده‌های

حل اختلاف منخومه شد

معاون رئیس کل دادگستری و سرپرست معاونت توسعه شورای حل اختلاف استان آذربایجان شرقی گفت: این کشور بالغ بر ۲۷ درصد پرونده‌ها را با اصلاح ذات‌البین و تحقق شعار تحکیم خانواده منخومه کرده است. حسین قربانی در گفت‌وگو با میزبان منخومه شدن ۲۷ درصد پرونده‌های وارده به شورای حل اختلاف استان آذربایجان شرقی خبر داد و گفت: این اقدام در راستای سیاست‌ها و راهبرد جدید قوه قضائیه نسبت به فعالیت شورای حل اختلاف بر محور توسعه، ترویج صلح و سازش، حل و فصل پرونده‌ها و نیز کاهش ورودی پرونده به سیستم قضایی صورت گرفت. وی ادامه داد: شورای حل اختلاف استان آذربایجان شرقی در حوزه دعای خانواده در سال ۱۳۹۸ با پیش گرفتن مقوله صلح و سازش در خصوص تحکیم بنیان خانواده از مجموع پرونده‌های وارده به این شورا بالغ بر ۲۷ درصد آن را با اصلاح ذات‌البین و تحقق شعار تحکیم خانواده منخومه کرده است.